

Justitiedepartementet

Juridiska institutionens yttrande över SOU 2016:60 Ett starkare skydd för den sexuella integriteten *(Justitiedepartementets diarienummer Ju2016/06811/L5)*

Uppsala universitet (Juridiska institution och Nationellt centrum för kvinnofrid) har som remissinstans fått möjlighet att yttra sig över SOU 2016:60 Ett starkare skydd för den sexuella integriteten. Juridiska institutionen redovisar följande synpunkter, efter att inledningsvis ha framfört att institutionen i stort ställer sig positiv till förslagen som lämnats av 2014 års sexualbrottskommitté (nedan kallad Sexualbrottskommittén när det inte finns risk för sammanblandning med tidigare kommittéer). Samma numrering som i betänkandet används i det följande.

Inledande allmänna kommentarer

Det är värt att påminna om att en del av den kritik som framförts (och även framöver kommer att framföras) mot olika domslut inte har så mycket med straffbestämmelsernas utformning att göra utan mer förklaras av det processrättsliga regelsystemet. Några förbättringar kan ändå uppnås genom att förändra strafflagstiftningen eftersom det därmed blir något delvis annat som t.ex. bevisningen av uppsåt avser (att bevisa att en person har uppsåt till att denne tvingar den andre innebär inte samma sak som att bevisa att en person har uppsåt till att den andre är med på det frivilligt). Betänkandet har inte uttryckligen diskuterat sådant som att bevistemat blir ett annat om förslag genomförs, vilket givetvis är förståeligt mot bakgrund av direktiven. Sådana mer processrättsliga frågor kan förväntas utvecklas vidare av den juridiska doktrinen.

5.2 Behovet av en ny sexualbrottslagstiftning

Juridiska institutionen förstår att Sexualbrottskommittén redovisar att det inledningsvis kan finnas invändningar mot att en tredje gång under 2000-talet ändra sexualbrottslagstiftningen och dessutom på ett relativt omfattande sätt. Tidigare förslag genomfördes dock inte annat än till viss del, och det är inte så att kritik och debatt avtagit. Juridiska institutionen delar slutsatsen att det finns övervägande skäl att reformera kapitlet på ett mer genomgripande sätt än som tidigare skett. Den senare utvecklingen av krav på och förstärkningar av skydd mot integritetskränkningar av olika slag talar i samma riktning. Juridiska fakulteter brukar i remissyttranden inte hänvisa till studenters uppfattningar, men i just detta sammanhang kan det vara på sin plats att påminna om att yngre människor ofta finner det svårförståeligt att nuvarande gällande rätt innebär att vissa gärningar inte omfattas av kriminaliseringen för att något tvång eller utnyttjande inte förekommit samtidigt som en person varit medveten om att den andra inte vill vara delaktig i den sexuella aktiviteten. Såväl en del domar som särskilt lite äldre juridisk litteratur kan ge intrycket att det handlar mer om rent fysiska handlingar av olika slag, snarare än sexuella sådana, på ett sätt som senare lagstiftning och förarbeten lämnat (NJA 2013 s. 548 med det särskilda yttrandet har förhoppningsvis börjat bidra till att förbättra förståelsen för vad lagstiftningen innebär).

Som lagstiftningen ser ut i dag skulle mindre författningsändringar inte innebära någon märkbar förändring av rättsläget. Juridiska institutionen delar Sexualbrottskommitténs uppfattning att det finns skäl för att förändra 6 kap. brottsbalken (BrB) på ett mer genomgripande sätt. De skäl som redovisats i betänkandet leder till en sådan slutsats. Att de två senaste propositionerna inte var tillräckliga skulle redan i sig kunna utgöra skäl för att kapitlet görs om mer från grunden denna gång.

Juridiska institutionen välkomnar att det görs klart att den ofta upprepade invändningen mot någon form av samtyckeslagstiftning, att en sådan lagstiftning skulle innebära att det blev mer fokus på målsäganden, inte håller. Målsäganden är redan utsatt under förundersökning och får ofta många frågor under huvudförhandlingen. Skillnaden behöver inte bli stor. En kommande proposition får gärna också påminna om det ansvar som rättens ordförande har att säkerställa att inte ovidkommande frågor ställs, såväl i dessa mål som andra. De olika förslagen för att ytterligare stödja målsäganden väkomnas också.

Sexualbrottskommittén ger uttryck för att den inte förväntar sig några större förändringar när det kommer till bland annat antal

fällande domar. Juridiska institutionen är mer optimistisk i denna del. Förundersökningsarbetet är visserligen svårt, men genomförande av kommitténs förslag kan underlätta en del av detta och även av andra skäl bidra till att förundersökningar genomförs och åtal väcks.

Betänkandet nämner att förändringarna inte är så stora och att därför tidigare praxis kommer att ha fortsatt intresse. Juridiska institutionen har reagerat på detta skrivsätt. En läsare kan få intrycket att det mesta skulle fortsätta gälla som tidigare, men de föreslagna ändringarna innebär en principiell förändring av synsättet. Det finns därmed risker med att använda äldre domar alltför mycket eftersom de bygger på en annan uppfattning av vad som är det centrala för sexualbrotten. Därför finns skäl att i en proposition tydligare klargöra vad som avses.

5.3 Ett nytt 6 kap. brottsbalken

Betänkandet har inte övertygat Juridiska institutionen om att 6 kap. BrB bör få en annan rubrik. "Sexualbrott" är en benämning som är etablerad, tydlig och klar. Att det finns missuppfattningar av vad som utgör, eller inte, sexualbrott hindrar inte att sexualbrott som begrepp passar bättre än dem som Sexualbrottskommittén föreslagit. Mellanrubriker är inte en modell som används i brottsbalken på det sätt som föreslås, och det skulle bli konstigt om detta kapitel med brott mot person skulle följa en annan modell för hur ett kapitel struktureras. Dessutom uppstår frågetecken om sexualbrotten mot barn skulle kallas "Särskilda sexualbrott mot barn" medan det inte finns några allmänna sexualbrott eller sexualbrott mot vuxna/icke-barn.

En delvis annan sak är att det är lätt att ifrågasätta att brott som t.ex. koppleri inte passar bland de andra, men det löses inte av mellanrubriksformuleringar. (Juridiska institutionen förutsätter att samordning sker med beredningen av de i annat sammanhang lämnade förslagen avseende människohandel m.m.)

5.4 Våldtäkt och vissa andra brott får nya brottsbeteckningar

Juridiska institutionen ser förslaget att ta bort brottsrubriceringen våldtäkt som ett av betänkandets bästa förslag. Det skulle innebära många fördelar. Till det som Sexualbrottskommittén

anfört kan läggas att ordet våld i olika sammanhang används på ett mycket vidare sätt också, t.ex. ekonomiskt våld. (I betänkandet redovisas mest att våld skulle uppfattas ha en snävare betydelse.) Den allmänspråkliga betydelsen av våldtäkt har varierat över tid men även mellan generationer. I vilket fall så saknar det någon egentlig juridisk betydelse vad ett brott kallas. Det finns många brottsbeteckningar som inte stämmer överens med vare sig allmänt språkbruk eller de rekvisit som straffbestämmelsen innehåller.

De ändringar som blir konsekvensen av att ordet våldtäkt ersätts med annat har Juridiska institutionen inte något att erinra mot. Redan i tidigare betänkanden har uppmärksamats att brottsbeteckningen sexuellt tvång inte passar in på det brott som beskrivs i 6 kap. 2 §, och särskilt inte andra stycket.

Å andra sidan kan det finnas andra skäl än mer juridiska för att ha kvar en brottsbeteckning och därmed en möjlighet att döma en person för våldtäkt. Skulle dessa vara sådana att lagstiftaren väljer att ha kvar de nuvarande brottsrubriceringarna är detta inte något som hindrar att förslagen i övrigt genomförs.

5.5 Närmare om utformningen av bestämmelserna om sexuellt övergrepp och sexuell kränkning

Ser man tillbaka på mängden av betänkanden kan redan dessa ge upphov till slutsatsen att ”nu är det dags” att ersätta lagstiftningen som bygger på tvång av visst slag och utnyttjande av visst slag med en s.k. samtyckeslagstiftning. Juridiska fakulteten ser fram emot att en kommande proposition också är tydlig med att det inte handlar om samtycke av det slag som regleras i 24 kap. 7 § BrB. Begreppet *frivilligt* har fördelen att det inte redan finns i lagstiftning (till skillnad från *olovligen* som annars skulle kunnat ha valts). Därmed kan en definition ges i detta lagstiftningsärende. Reaktioner som att begreppet inte finns i gällande rätt besvaras med att det just därför har valts, för att det markerar något annat än som tidigare utgjort gällande rätt.

Det centrala i 6 kap. 1 och 3 §§ är att samlag m.m. genomförs med en person som inte deltar frivilligt, vilket är ett framsteg jämfört med nuvarande lagstiftning som utgår från tvång och utnyttjande.

Frågan är dock hur utformningen av frivillighetsbestämmelser kan göras. Juridiska institutionen noterar att delar av den föreslagna 6 kap. 1 § kan uppfattas som mer av en processuell regel. Presumtioner kommer i tankarna på ett sätt som de inte bör göra i det svenska rättssystemet, som inte har omvänd bevisbörda i straffprocessen, även om de förekommer i andra länders rättssystem. Betänkandet innehåller redogörelser för vad som är gällande rätt i flera olika länder. En del av dess har processuella regler av ett annat slag. Den svenska avsaknaden av *law of evidence* visar i sig att bevisvärderingen inte är reglerad i Sverige (även om europarätten innebär att den inte är fullt så fri som tidigare). Det finns visserligen exempel på att vad som var mer av en bevisfråga gjorts till en materiell formulering, men det är sällan en lyckad lösning i det svenska rättssystemet.

Idén som sådan att vad som nu finns i olika brottsbeskrivningar samlas i 6 kap. 1 § och blir straffbelagt som sexuellt övergrepp har Juridiska institutionen inte något emot i sig, men det ter sig som ett lite tillkrånglat sätt att låta vad som nu är rekvisit som konstituerar brotten bli omständigheter som gör att deltagandet inte är frivilligt. Dessa omständigheter har större betydelse än så.

En sådan lagstiftningsteknik kan ge upphov till konkurrensfrågor kan komma att lösas på annat sätt än i dag (men det kan, till viss del, beröras i propositionen). Utvecklingen av rättskraftsinstitutet kan möjligen också föranledda problem.

Juridiska institutionen skulle inte förvånas om remissinstanser invänder att det blir som om det finns endast ett sexualbrott som sedan graderas på olika sätt. Institutionen bekymrar sig dock mindre för detta utan kan se de fördelar som finns med att komma ur de låsningar och tillämpningsproblem som nuvarande lagstiftning ger upphov till. Den svenska lagstiftningstekniken innebär att brottet inte kan formuleras som att kränka den sexuella integriteten utan det måste finnas med (exempel på) det eller de sätt som denna kränkning sker på.

I debatten har frågan om hur frivilligheten ska ha kommit till uttryck föranlett många frågor och förslag av olika slag, men Juridiska institutionen förutsätter att rättstillämpningen inte kommer att få några större problem med detta krav. Villfarelser kan få konsekvenser för uppsåtsbedömningen, men inte andra än som kan förekomma när det gäller andra brott. En fördel med

förslagets krav på att frivillighet ska vara kommunicerad på något sätt är att invändningar om villfarelse avser något annat än med nuvarande lagstiftning.

Förslaget att straffbelägga s.k. sexuellt bedrägeri i förslagets 6 kap. 1 § andra stycket 4 tillstyrkes. I denna del har beaktande av utländsk rätt lett till något bra.

En fördel med förslagen är att frågan om sexualbrott är egenhändiga brott försvinner närmast av sig själv. Brott som tidigare var utformade så att brottsbeskrivningen inte kunde utföras av mer än en person är inte längre det. Ibland stöter man i litteratur på påståenden om att alla sexualbrott skulle vara egenhändiga brott, men så är inte fallet. När 1998 års Sexualbrottskommitté i SOU 2001:14 skrev att våldtäkt skulle fortsätta vara ett egenhändigt brott var det inte för att brottsbeskrivningen som sådan krävde detta utan för att brottsrubriceringen våldtäkt är sådan att gärningsmannaskap borde förbehållas den som utfört den kvalificerade sexuella handlingen och att 6 kap. 1 § därför skulle tolkas mer restriktivt än ordalydelsen som sådan kräver. Sexuellt tvång, 6 kap. 2 §, är inte ett sådant brott utan en person som tvingar två andra personer att ha samlag med varandra kan dömas som gärningsman.

Särskilt om sidan 205

Juridiska institutionen har noterat att Sexualbrottskommittén föreslår att kravet på otillbörlighet tas bort för vissa hot. Visst är det så att hot som påtryckningsmedel för att få andra att delta i sexuella handlingar alltid är otillbörligt, men formuleringarna är hämtade från 4 kap. 4 § första stycket, olaga tvång, och därmed även från utpressning, 9 kap. 4 §. Därmed bör motsvarande ordval finnas med även i 6 kap. 1 § andra stycket 1 (och sedan kan det påminnas om i propositionen att det blir otillbörligt i dessa fall).

Särskilt om 5.5.4

Samlag har länge haft en viss definition. Den kräver en person av manligt kön och en person av kvinnligt kön, och det är tillräckligt att deras könsorgan vidrör varandra även utan penetration. Tidigare var definitionen kanske mer i samklang med all-

mänt språkbruk. Det går dock inte att ändra betydelsen av ett begrepp genom förarbetsuttalanden. Avses något annat måste ett annat ord tas till. Därför måste Juridiska institutionen bestämt avråda från att låta ordet samlag stå kvar i olika lagrum om inte samma sak som tidigare avses.

Ska en definition ändras kan detta göras i lagtext. Urkunds-begreppet förändrades för några år sedan genom tillägg i den definition som finns i 14 kap. 1 § BrB.

Även förändringar av 6 kap. 1 § kan användas som stöd för slutsatsen ovan. 1998 års Sexualbrottskommitté föreslog att det dåvarande alltför begränsande rekvisitet hjälplöst tillstånd i 6 kap. 1 § andra stycket skulle bytas ut mot ett annat för att vidga tillämpningsområdet för brottet våldtäkt. Under beredningen av förslagen beslöts att behålla den tidigare formuleringen i lagtexten men i propositionsuttalanden ange att uttrycket skulle omfatta fler situationer än tidigare. Det dröjde inte lång till innan en domstol gick emot förarbetsuttalandet just för att lagtextens begrepp hade en snävare innebörd. Först i det följande lagstiftningsärendet ändrades lagtextens formulering och det straffbelagda området ändrades därmed motsvarande. 2014 års sexualbrottskommitté värnar om att äldre praxis inte ska förlora betydelse, men det skulle den göra om ett begrepp skulle få sin definition ändrad.

1998 års Sexualbrottskommitté föreslog att ordet samlag skulle tas bort ur lagtext. (Se SOU 2001:14) Så har skett i andra länder. Att i dag ha samlag med som det typiska exemplet ter sig otidsenligt, särskilt som andra gärningar också omfattas av alla utom en bestämmelse. NJA 2008 s. 482 visar också att valet av samlag som exempel blir mer styrande för tolkningen av bestämmelsen och avgörande för valet mellan de nuvarande brotten våldtäkt, 6 kap. 1 §, respektive sexuellt tvång, 6 kap. 2 §, än som var avsett och är önskvärt. Att även andra gärningar än samlag fortsätter att finnas med i alla utom en straffbestämmelse gör inte denna principiella fråga mindre betydelsefull.

Skiljs mellan kvalificerade och andra sexuella handlingar kan sedan samlag behållas som rekvisit i nuvarande 6 kap. 7 §, motsvarande 2014 års Sexualbrottskommittés förslag till 6 kap. 16 §. Att i lagtext införa begreppet vaginalt samlag leder snarare till nya tolkningsproblem (samlag som i nu gällande rätt, eller något annat? 2014 års Sexualbrottskommitté vill inte att det ska be-

höva vara en person av manligt kön och en av kvinnligt kön; kan helsyskon därmed omfatta två systrar, med kommitténs vidare definition?).

Särskilt om 5.5.5 Sexuellt övergrepp som med hänsyn till omständigheterna är mindre allvarligt

Juridiska institutionen ser inte några problem med att sexuella övergrepp graderas. Om formuleringen mindre grovt eller mindre allvarligt väljs är inte avgörande utan snarare en fråga om anpassning till den språkliga utveckling som lagstiftning genomgår, dvs. det avgörande är konsekvens i lagstiftningen, och även inom kapitlet.

5.6 Sexualbrott som sker utan kroppslig beröring från gärningsmannens sida, t.ex. på internet

Även om rättsutvecklingen till stor del klarat att tolka och tillämpa de nuvarande straffbestämmelserna på ett sätt som innebär att internetutvecklingen inte begränsar kan det vara bra att förtydliga lagtexten på det sätt som Sexualbrottskommittén föreslår, så länge dessa tillägg inte hindrar att den fortsatta tekniska utvecklingen kan beaktas. Det får inte bli som med det relativt nya brottet kränkande fotografering, 4 kap. 6 a §, som givit rättstillämpningen problem med frågan om s.k. skärmdumpningar och liknande omfattas eller inte, med frikännande domar som följd.

5.7 Skärpt syn på sexualbrott mot barn som har fyllt femton men inte arton år

Juridiska institutionen har inte något att erinra mot förslagen som sådana i detta avsnitt, givet att synen på sexualbrott mot barn som är mellan 15 och 18 år av rättspolitiska skäl ska skärpas.

I detta sammanhang passar institutionen på att nämna de betänkligheter rättstillämpningen haft att acceptera att våldtäkt mot barn, 6 kap. 4 §, mot tonåringar har ett minimistraff på två år. NJA 2006 s. 79 kan läsas så att även Högsta domstolen utgår från ett straffvärde och först därefter ser till rubriceringen, i

stället för tvärtom. Straffvärdet i de nämnda fallen sägs inte uppgå till de två år som är straffskalans nedre gräns. Sexuellt utnyttjande av barn, 6 kap. 5 §, var tänkt att vara undantagsfall, men är målsäganden tonåring finns tendenser att redan tidigt under förundersökningen inrikta den på 5 §. En kommande proposition kan förtydliga denna fråga.

5.8 Synnerligen grovt brott

Den som har kunskaper om dagens gällande rätt kan förstå att och hur de omständigheter som räknas upp i 6 kap. 1 § är tänkta att även påverka svårhetsgraderingen av brotten. Detta borde dock framgå tydligare av lagtext och motiv. De uppräknade omständigheterna är inte nödvändigtvis lika straffvärda jämfört med varandra.

Juridiska institutionen förvånas inte över att ”den fjärde svårhetsgraden” synnerligen grovt brott föreslås. Redan när denna lagstiftningsteknik första gången introducerades varnade för att det skulle bli något som togs till oftare, vilket även förminskar den betydelse det var tänkt att ha för det grova misshandelsbrottet. Institutionen inser att det kanske är lika bra att kapitulera inför lagstiftningsmodellen, när den nu använts så ofta som den har. Med den erfarenhet som finns från inte minst Högsta domstolens avgöranden är det särskilt viktigt att såväl lagtext som propositionen blir klar när det gäller frågan om den nya svårhetsgraderingen samtidigt ska innebära en straffvärdeskärpning eller inte. Juridiska institutionen vill dock varna för att införa eller använda andra än de straffskalor som finns i merparten av straffbestämmelser, t.ex. maximum på två eller sex år. Väljs det ovanliga sju år som maximum för det näst svåraste brottet bör det finnas mycket starka skäl för detta.

Att konsekvensen sedan blir förändringar av tillgången till tvångsmedel är en annan fråga. Denna ska dock inte överdrivas. Även om förundersökningar ofta kan avse grövre brott inledningsvis kan de senare begränsas till de mindre grova brotten, inte minst som åklagare är väl medvetna om att domstolar kräver mycket för att välja den grävsta graden. Delas ett grovt brott upp i två svårhetsgrader kan det i stället bli så att många förundersökningar avser brott med lägre straffmaximum än om det är endast en grad. (Juridiska institutionen inser givetvis att valet av sju år i den föreslagna 6 kap. 2 § första stycket avser

straffvärdet och inte att tvångsmedelsregleringen har mer än sex år som krav i vissa fall.)

Detta rättsområde har särskild reglering av brott mot barn och det är försvårande att målsäganden är ung. I debatten har framförts att även äldre människor kan vara särskilt utsatta. Erfarenheten visar att utvecklingsstörda människor också utnyttjas i en del fall. I ett annat lagstiftningsärende bereds förslag att stärka det straffrättsliga skyddet för transpersoner. Juridiska institutionen avser inte att i detta stycke räkna upp flera olika grupper som inte har något gemensamt, annat än att ha en förhöjd risk att utsättas för sexuella kränkningar av olika slag. Av detta följer inte att flera särskilda straffbestämmelser bör införas, men att dessa omständigheter uppmärksammas mer inte enbart när det gäller att bedöma hur "frivilligheten" uppkommit utan när det kommer till svårhetsgradering och straffvärdebedömning.

5.9 Överväganden om ett oaktsamhetsansvar för sexualbrott

Juridiska institutionen tillstyrker att ett oaktsamhetsbrott införs, och att det begränsas till grov oaktsamhet. Frågan har debatterats länge, och även utretts flera gånger. Det finns bra argument som talar emot en sådan kriminalisering, men de som talar för är sådana att även i denna del kan det vara dags att ändra lagstiftningen på det föreslagna sättet.

Utformningen av den föreslagna 6 kap. 4 § kan dock bli tydligare genom att i ett första stycke oaktsamt sexuellt övergrepp regleras och i ett andra stycke oaktsam sexuell kränkning.

Ska sexualbrott mot barn regleras särskilt i kapitlet blir det tydligare om en oaktsamhetsbestämmelse finnas även i denna del, trots att det inte blir fråga om att bedöma uppsåt till frivillighet eftersom detta inte är ett rekvisit för att gärningen ska utgöra ett brott. Skuldteckning krävs för alla rekvisit, inte endast ålder. Även de omständigheter som innebär att handlingen är sexuell kräver uppsåt. Frågor kommer att uppstå om inte ett oaktsamhetsbrott föreslås även som brott mot barn.

Att kravet på grov oaktsamhet i lagtext inte endast kommer att avse skuldformen, den personliga oaktsamheten, utan även den otillåtna gärningen som sådan, gärningsculpans, kan framgå tyd-

ligare i en proposition än vad det gör i betänkandet. Det ska således vara större avsteg från aktsamhetsnormen än om all oaktsamhet kriminaliserats. Juridiska institutionen kan inte förutse några beaktansvärda problem som kan förväntas av detta. (Jfr de problem som uppmärksammats på miljöbrottsområdet.)

De invändningar som tidigare framförts mot borttagandet av kravet på dubbel straffbarhet kan avse även den föreslagna kriminaliseringen av oaktsamhetsbrott som begåtts mot barn. Det finns dock inte avgörande skäl att beakta dem på ett annat sätt för detta förslag än för den reglering som nu finns. Det skulle t sett sig ologiskt att inte ha samma syn för alla brotten mot barn. Juridiska institutionen tillstyrker därför förslagen avseende straffrättslig jurisdiktion i 2 kap. 2 § BrB. Detsamma gäller för den förlängs preskriptionstiden för brott begångna mot barn.

6 kap. Bättre stöd till målsäganden

Juridiska institutionen har inte anledning att kommentera merparten av betänkandets 6 kap., men vill ändå framföra stöd för de olika förslagen. Särskilt när det gäller målsägandebiträden kan de föreslagna skärpta kraven medföra förbättringar för målsäganden.

7 kap. Granskning av rättsväsendets hantering av sexualbrott

Inte heller betänkandets 7 kap. har ett universitets juridiska institution skäl att kommentera, men kan inte låta bli att upprepa de problem som polisen omorganisation kan ha haft för polisarbetet på en del platser i landet. Grupper som tidigare arbetade med olika sexualbrott med bra resultat har i vissa fall splittrats och arbetsuppgifterna fördelats på ett sätt som inte fungerat bra. Givetvis inser institutionen att dessa problem är övergående, men vill ändå nämna dem för att säkerställa att de uppmärksammas.

Samtidigt finns poliser och enheter som gör ett utmärkt arbete, är värt att framhålla. Polisen erbjuder särskild vidareutbildning på dessa områden och den håller ofta hög kvalitet och ger bra resultat. Inte sällan säger målsäganden att de varit mest nöjda med bemötandet från polisen. Som framgår av betänkandet

varierar det mellan olika delar av landet, men till den framförda kritiken kan läggas de goda erfarenheter som också finns.

Koncentration till regionnivå har sina fördelar, men samtidigt får sexualbrott i nära relationer inte skiljas från utredning av andra brott i sådana relationer. Det finns redan problem med att utredningar som avser vålds- och sexualbrott inte uppmärksammar att det ofta finns ekonomiska brott med i bilden eftersom dessa utreds av andra.

Som universitet kan denna remissinstans inte annat än välkomna kraven på utbildningsinsatser och erbjuda bidrag till olika utbildningar. Flera olika högskoleutbildningar kan förbättras, inte minst juristutbildningen när det gäller beteendevetenskap. Kunskaper om regelsystemet räcker inte för att tillämpa bestämmelser av det slag som krävs för tillämpning av 6 kap. BrB. Den frånvaro av uttryckligt nämnande av mäns våld mot kvinnor som studiemål, som nämns på s. 396 i betänkandet, kan dock mer förklaras av att studiemålsbeskrivningar för juristutbildningen sällan har så konkreta och specifika formuleringar för annat heller.

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) i Uppsala har en viktig roll för förbättrad utbildning. Som det är nu begränsar NCK:s uppgift att utgå från mäns våld mot kvinnor något eftersom även män kan vara målsäganden, om än mer sällan i statistik så mer förekommande ändå visar forskning.

9 kap. Förslagets konsekvenser

Betänkandet vill gärna se att berörda myndigheter ska klara sig inom ramen för de befintliga anslag som finns att tillgå, utan att få tillskott. Även om prioriteringar kan göras på olika sätt, ställer Juridiska institutionen frågan om det är realistiskt att förvänta ökade kostnader för förändringar i arbetssätt osv. utan att resurser tillförs, kanske särskilt inledningsvis. Öronmärkta medel brukar fungera bättre.

Övrigt

I) Sexuellt ofredande

Juridiska institutionen har inte några invändningar mot att brottet sexuellt ofredande, nuvarande 6 kap. 10 § BrB, delas upp så att det första stycke som avser barn placeras tillsammans med andra brott mot barn.

Däremot föreslår Juridiska institutionen att det nuvarande andra stycket ändras så att det tydligare framgår om brottet är ett specialfall av ofredande (som är det i stycket använda verbet) eller om det är en självständig brottsbeskrivning så att det inte krävs att kraven för ofredande, 4 kap. 7 §, är uppfyllda. Rättstillämpningen har visserligen glidit i den riktningen att det inte krävs något ofredande av det slaget, dvs. som målsäganden uppfattar, men – som uppmärksammats i tidigare lagstiftningsärenden – straffbestämmelser ska alltid tolkas restriktivt.

Kravet ”ägnat att kränka personens sexuella integritet” kan vara uppfyllt om den som utsätts t.ex. sover. Tidigare var brottet snarare tänkt som en variant av ofredande, dvs. avgränsningen av ofredandet gjordes till sådana gärningar som typiskt sett kunde kränka den sexuella integriteten. Ofredandebrottet är ett mer handgripligt brott än det numera finns skäl att begränsa brottet i nuvarande 6 kap. 10 § andra stycket till. Förändras 6 kap. BrB på det mer genomgripande sätt som 2014 års sexualbrottskommitté föreslår finns skäl att även ta bort den oklarhet som finns om sexuellt ofredande är ett ofredandebrott eller om det är ett brott av annat slag.

II) Oaktsamhet avseende ålder

Sexualbrottskommittén föreslår att nuvarande 6 kap. 13 § behålls och i ett nytt kapitel blir 14 §. För detta lagrum föreslår Juridiska institutionen att den modernare formuleringen oaktsamhet används i stället för det äldre sättet att ange oaktsamhet.

Det finns tidigare förarbetsuttalanden som av domstolar uppfattats som att det krävs något mer, någon mer konkret omständighet, för att en person ska ha skälig anledning att anta att åldern är lägre än om oaktsamhet avseende ålder hade krävts. Motsvarande uppfattning finns dock inte för t.ex. 9 kap. 7 § andra stycket 2 utan för sådan häleriförseelse krävs inte annat än personlig oaktsamhet. För att avsluta diskussionen om formuleringen ”skälig anledning att anta” innebär ett krav på något annat än oaktsamhet kan det vara lämpligt att passa på att ändra

formuleringen eller i vart fall i propositionen göra klart att i detta avseende avses inte annat än för häleriförseelse. Att det kan vara svårt att formulera oaktsamhet avseende att något är på ett visst sätt, dvs. en omständighet som inte är en följd, är inte något hinder i sig.